

De wachtdagen in de Ziektewet

DRS. J. H. VON EIJE*

De hoge kosten van de sociale verzekeringen zijn een bron van voortdurende zorg in onze volkshuishouding. In dit artikel wordt onderzocht welke bezuiniging zou kunnen worden bereikt indien het aantal wachtdagen voor de Ziektewet zou worden vergroot. Daarbij wordt o.a. rekening gehouden met de vragen wie het wachtdagenrisico overneemt, welke invloed mogelijke wijzigingen in de Ziektewet zullen hebben op het ziekteverzuim en wat de betekenis is van de bestaande terugbetalingsregelingen. De conclusie is dat een uitbreiding van de wachtdagentermijn tot een week in het gunstigste geval, d.w.z. bij gelijktijdige afschaffing van alle terugbetalingsregelingen, ca. f. 1,25 mrd. zal opleveren.

Inleiding

Steeds vaker wordt het idee geopperd om bij verzuim van werknemers wegens ziekte over de eerste dagen geen Ziektewetuitkering meer te geven 1). De rechtvaardiging van een dergelijke maatregel is dat er bezuinigingen mee zouden kunnen worden bereikt op de Ziektewet (ZW)-uitkeringen, die voor 1981 op f. 7,5 mrd. worden geraamd 2). Deze bezuinigingen zouden op twee manieren worden gerealiseerd. In de eerste plaats zou het verminderen van de huidige ZW-rechten een direct bezuinigend effect hebben dat evenredig is met het aantal niet uit te keren ziekteverzuimdagen. In de tweede plaats zou zich een indirect bezuinigend effect voordoen doordat óf de werknemers óf de werkgevers de lasten van het wachtdagensysteem moeten dragen. Indien de wachtdagen ten laste komen van de werknemer, is het waarschijnlijk dat hij zijn ziektegedrag wijzigt. Dit zal vermoedelijk resulteren in een geringer aantal ziekmeldingen met als mogelijk resultaat een geringer ziekteverzuim. Indien de wachtdagen voor rekening komen van de werkgever, dan zal deze er baat bij hebben het ziekteverzuim tegen te gaan. In beide gevallen kan de directe bezuiniging dus op indirecte wijze worden versterkt door een vermindering van het ziekteverzuim.

In dit artikel wordt onderzocht hoe groot het directe bezuinigingseffect zou kunnen zijn bij verschillende aantallen wachtdagen. Tevens wordt gezien in hoeverre deze bezuinigingen worden verminderd door regelingen ter terugbetaling van wachtdagen. Het artikel wordt besloten met een korte bespreking van de mogelijke indirecte effecten van wachtdagenregelingen.

Ziekblijvers

Indien een werknemer ziek wordt zal hij zich, om een uitkering uit hoofde van de Ziektewet te krijgen, ziek moeten melden. De uitkeringsduur wordt begrensd door herstel, overlijden, sancties van de bedrijfsvereniging of door het verstrijken van de maximale uitkeringsduur.

Het *Verslag van de Ziekengeldverzekering* publiceert jaarlijks een overzicht van het aantal ziekmeldingen bij omslagen, d.w.z. bij bedrijven die de uitvoering van de ZW aan de bedrijfsvereniging overlaten. Tevens kan uit dit jaarlijkse overzicht worden afgeleid hoe groot de ziekte duur van de groep ziekgemelde personen is. Tabel 1 vat deze gegevens voor alle ziekmeldingen in 1977 samen 3).

Tabel 1. Het aantal en het percentage van de ziekmeldingen waarbij na een ziekte duur van T dagen de ZW-uitkering nog niet is beëindigd, alsmede het totale aantal ziekmeldingen bij omslagen (1977)

T	3	5	7	10	14	28	42	91	182	365 a)	Aantal ziekmeldingen
Aantal × 1.000	3.005	2.418	1.918	1.474	1.041	560	397	183	95	59	4.255
In procenten	70,6	56,8	45,1	34,6	24,5	13,2	9,3	4,3	2,2	1,4	100

a) De maximale uitkeringstermijn voor de ZW is verondersteld 365 ziekte dagen te zijn. Bron: Sociale Verzekeringsraad, *Verslag van de Ziekengeldverzekering*, 's-Gravenhage, 1978.

Uit tabel 1 blijkt dat voor veel van de ziekgemelde werknemers de ziekgelduitkering snel wordt beëindigd. Reeds na één week b.v. heeft nog slechts ca. 45% een ZW-uitkering.

Ziektedagen

Uit tabel 1 kan men op eenvoudige wijze het aantal ziekte-

*Wetenschappelijk medewerker bij de vakgroep Economie van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Erasmus Universiteit Rotterdam. De auteur is dank verschuldigd aan B. van Hout voor de verleende onderzoekassistentie. Tevens is hij drs. H. Elffers, drs. F. G. van den Heuvel, ir. E. C. van den Hooven en drs. C. Sterrenburg erkentelijk voor hun commentaar op een eerdere versie van dit artikel.

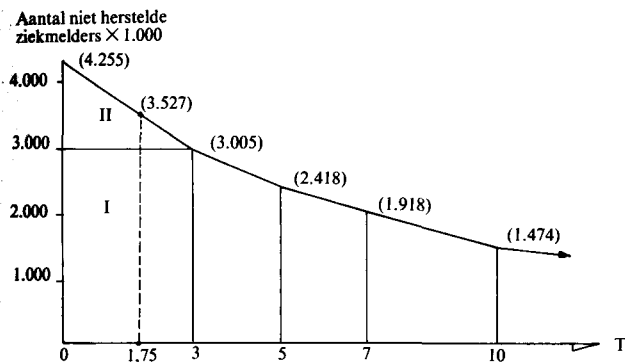
1) Zie bij voorbeeld de *Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal*, zitting 1980-1981, 7-10 oktober, blz. 184 en 202, de *Onderneming*, jg. 9, 3 oktober 1980, blz. 3 en drs. L. Lamers, *Sociale zekerheid bij (ziekte)verzuim*, inleiding tijdens het Euroforum seminar Arbeidsverzuim, Sociale Verzekeringsraad, Persbericht nr. 80/193, blz. 13.

2) In de *Meerjarenramingen Sociale Zekerheidsregelingen 1981*, Tweede Kamer der Staten-Generaal, zitting 1980-1981, 16400, hoofdstuk XV, bijlage VIII, tabel 2.3 wordt het ZW-volume op 342.800 manjaren geraamd met een gemiddeld bruto-uitkeringsbedrag van f. 21.885 zodat de kosten voor de ZW in 1981 op f. 7,5 mrd. komen.

3) Hierbij wordt voor de ziekmeldingen in 1977 gekozen omdat dit jaar het meest recente jaar was waarover cijfers ter beschikking stonden. Ter controle werden dezelfde berekeningen gemaakt voor de periode 1968-1977. Met betrekking tot de invloed van het wachtdagensysteem bleek het cijfermateriaal over 1977 een iets kleinere procentuele bezuiniging te indiceren.

dagen per jaar bij benadering berekenen. Van alle 4.255.000 ziekmelders zijn er na drie dagen nog 3.005.000 ziek. Deze laatste groep is dan drie dagen ziek en zal dus $3 \times 3.005.000 = 9,0$ mln. ziektedagen achter de rug hebben. In figuur 1 wordt dit aantal dagen weergegeven door oppervlak I.

Figuur 1. Het aantal bij omslagleden ziekgemelde personen in 1977 waarvan na een ziekte duur van T-dagen de ZW-uitkering nog niet is beëindigd

Daarnaast is het ook mogelijk om voor de 1,25 mln. mensen die binnen drie dagen weer aan het werk zijn gegaan, het aantal ziektedagen te benaderen. Bij lineaire interpolatie is de gemiddelde ziekte duur anderhalve dag. Het aantal ziektedagen van deze snelle uitstromers bedraagt dan $1,5 \times 1,25$ mln. = 1,9 mln. Deze ziektedagen worden weergegeven door oppervlak II. Het totale aantal ziektedagen binnen de eerste drie dagen na ziekmelding is dan gelijk aan de som van de oppervlakken I en II en dus gelijk aan het totale oppervlak onder de curve tussen nul en drie dagen ziekte en bedraagt 10,9 mln.

Op dezelfde wijze kan men ook het aantal ziektedagen berekenen dat in het ZW-jaar valt. Omdat de ZW-uitkering maximaal 1 jaar duurt, kan men het aantal ziektedagen binnen het ZW-jaar berekenen door het oppervlak onder de curve tussen nul en 365 dagen ziekte te berekenen. Voor de ziekgemelde personen bij omslagleden in 1977 blijkt het aantal ziektedagen dan bij benadering 89,5 mln. te bedragen.

Uitkeringsdagen

Het aantal ziektedagen is niet gelijk aan het aantal dagen dat ziekgemelde werknemers een uitkering krijgen uit hoofde van de Ziekte wet. Het verschil wordt veroorzaakt doordat de ZW alleen over werkdagen uitkeert én door het optreden van wachtdagen. Met betrekking tot de invloed van wachtdagen wordt hier in eerste instantie beschouwd in hoeverre de huidige wachtdagenregeling het aantal door de bedrijfsverenigingen uit te keren dagen beperkt. In de volgende paragraaf zal worden ingegaan op de vraag in hoeverre een uitbreiding van het aantal wachtdagen gevolgen heeft voor werknemers, werkgevers en bedrijfsverenigingen.

In de *Verslagen van de Ziekengeldverzekering* staat vermeld voor hoeveel van de werknemers de ZW-uitkering niet wordt verstrekt door herstel binnen of direct na de wachtdagentermijn. Voor 1977 gold dit voor 728.000 ziekmelders. Dit wil zeggen dat van de 4,255 mln. ziekmelders slechts 3,527 mln. een ZW-uitkering ontvingen. Bij lineaire interpolatie in figuur 1 zal dan de gemiddelde wachtdagenperiode (uitgedrukt in ziektedagen) voor omslagleden 1,75 bedragen. Het aantal ziektedagen waarover geen uitkering wordt gedaan op grond van het wachtdagensysteem, wordt in figuur 1 weergegeven door het oppervlak onder de curve en links van de verticale stippelijijn (tussen 3.527 ZW-intreders en 1,75 wachtdagen) en bedraagt 6,8 mln. Het aantal resulterende ziektedagen waarover in beginsel wel een ZW-uitkering wordt verstrekt, is gelijk aan het oppervlak rechts van de verticale stippelijijn en bedraagt $89,5 - 6,8 = 82,7$ mln.

De ZW-uitkering wordt echter niet over ziektedagen doch over ziekte werkdagen verleend. Om te komen tot het aantal ziekte werkdagen wordt verondersteld dat het aantal berekende wachtdagen (uitgedrukt in ziektedagen) van 6,8 mln. met een zelfde fractie moet worden verminderd als het aantal van 82,7 mln. ziektedagen waarover in beginsel een ZW-uitkering wordt gegeven. Deze veronderstelling houdt in dat de verhouding tussen de wachtdagen en het totale aantal uitkeringsdagen bekend is.

In tabel 2 worden de berekende aantallen ziektedagen en ziekte werkdagen voor verschillende categorieën ziekgemelde werknemers weergegeven. Met betrekking tot het aantal ziekte werkdagen is daarbij verondersteld dat deze in verband met de vijfdaagse werkweek $\frac{5}{7}$ bedragen van het aantal ziektedagen.

Tabel 2. Het berekende aantal ziekte(werk)dagen voor verschillende categorieën ziekgemelde werknemers

Categorie	Ziektedagen × 1 mln.	Ziekte werkdagen × 1 mln.	In procenten
Dagen van alle ziekmelders .	89,5	63,9	100,0
Dagen van niet-intreders ...	0,6 -	0,5 -	0,7 -
Dagen van intreders	88,9 a)	63,4	99,3
Wachtdagen voor intreders .	6,2 -	4,4 -	6,9 -
Dagen van intreders na aftrek van wachtdagen	82,7	59,0 b)	92,4

a) Het aantal ziektedagen van ZW-intreders bij omslagleden bedroeg 86,2 mln.
b) Het aantal dagen waarover ten behoeve van omslagleden een uitkering is verstrekt, bedroeg in 1977 en 1978 gemiddeld 60,5 mln. per jaar.

Uit tabel 2 kan worden afgeleid in hoeverre met behulp van de gehanteerde veronderstellingen de realiteit is benaderd 4). Verder blijkt uit tabel 2 dat onder het huidige wachtdagensysteem de bedrijfsverenigingen ca. 0,5 mln. ziekte werkdagen niet hoeven uit te keren, omdat een groep van 728.000 ziekmelders geen uitkering ontving wegens herstel binnen de wachtdagentermijn. Verder hoeven ca. 4,4 mln. ziekte werkdagen niet door de bedrijfsverenigingen aan omslagleden te worden vergoed, omdat werknemers die langer ziek waren dan de wachtdagentermijn ook de wachtdagen niet vergoed krijgen. Onder het huidige wachtdagensysteem wordt dus over 7,6% van het totale aantal ziekte werkdagen geen uitkering verstrekt.

Het directe bezuinigingseffect

De 7,6% niet door de bedrijfsverenigingen uit te keren dagen betekenen een even grote beperking van het totale bedrag van de ZW-uitkeringen als men veronderstelt dat het verzekerde loon van langdurig zieken niet systematisch verschilt van het verzekerde loon van kortdurig zieken. Onder deze veronderstelling kan men ook berekenen hoe groot de bezuiniging voor de bedrijfsverenigingen zal zijn indien het aantal wachtdagen zou worden uitgebreid.

4) Door middel van lineaire interpolatie is het aantal ziektedagen van ZW-intreders (d.w.z. van ziekmelders die na afloop van de wachtdagentermijn ziek waren) bepaald op 88,9 mln. In feite bleek dit aantal echter 86,2 mln. te bedragen zodat de interpolatiemethode een overschatting van 3% te zien geeft. Uitgaande van 82,7 mln. m.b.v. lineaire interpolatie berekende ziektedagen die in beginsel voor een uitkering krachtens de ZW in aanmerking komen, benadert men door vermenigvuldiging met $\frac{5}{7}$ het aantal ziekte werkdagen waarover in principe een uitkering wordt gegeven, op 59,0 mln. De ziekmeldingen in 1977 geven aanleiding tot uitkeringen in 1977, maar ook tot uitkeringen in 1978. Omdat het gemiddelde aantal uitkeringsdagen over deze jaren 60,5 mln. bedroeg, blijkt de veronderstelling van de vijfdaagse werkweek in samenhang met de veronderstelling dat de vrije dagen en de werkdagen in dezelfde mate in wachtdagen en uitkeringsdagen doorwerken een onderschatting van 3% te geven.

In tabel 3 is weergegeven hoeveel procent van het totale aantal ziektedagen valt tussen het tijdstip van ziekmelden en de nieuwe wachtdagenperiode (T). Op basis hiervan krijgen men inzicht in het percentage van het totale aantal dagen dat niet door de ZW wordt uitgekeerd. Dit percentage geeft dus aan hoeveel er in totaal met behulp van het wachtdagensysteem door de bedrijfsverenigingen wordt bespaard. Ook geeft het aan hoeveel ten laste komt van werkgevers of werknemers. Daarnaast is in tabel 3 weergegeven hoeveel procent van het totale aantal ziektedagen valt tussen het huidige gemiddelde tijdstip van intreden in de ZW (1,75 ziektedag) en de nieuwe wachtdagenperiode. Uit deze informatie is af te leiden hoeveel procentpunt kan worden bespaard op ZW-uitkeringen door uitbreiding van het aantal wachtdagen. Tevens is hieruit af te leiden met welke lastenstijging de werknemers of de werkgevers dan worden geconfronteerd. Dit gegeven wordt verkregen door steeds 7,6% van de totale bezuiniging af te trekken.

Tabel 3. Het berekende percentage ziektedagen dat valt tussen een inactiviteitsduur van T dagen en het tijdstip van ziekmelden, resp. het gemiddelde tijdstip van intreden

T	3	5	7	10	14	28	42	91	182	365
Vanaf ziekmelding	12,2	18,2	23,1	28,8	34,4	46,9	54,4	70,3	84,4	100,0
Vanaf intreding	4,6	10,6	15,5	21,2	26,8	39,3	46,8	62,7	76,8	92,4

Uit tabel 3 blijkt bij voorbeeld dat indien de wachtdagen-termijn één week van zeven ziektedagen (of vijf werkdagen) zou zijn, 23,1% van het totale aantal ziektedagen wacht-dagen zouden zijn. Uitgaande van de beperking van het aantal uit te keren dagen onder het huidige wachtdagensysteem van 7,6%, zullen de bedrijfsverenigingen 15,5 procentpunt besparen. Dit houdt in dat verlenging van de wachtdagentermijn tot één week een bezuiniging van $15,5 \times f. 7,5 \text{ mrd.} = f. 1,26 \text{ mrd.}$ oplevert. Hierbij is veronder-

steld dat dezelfde procentuele bezuiniging ook bij de niet bij omslagleden verzekerde werknemers optreedt. Op de uitkeringen aan bij omslagleden verzekerden (die ca. 90% van het totale bedrag aan ZW-uitkeringen ontvangen) is de besparing ca. f. 1,13 mrd.

De aldus berekende directe bezuinigingen op de ZW-uitkeringen worden slechts bereikt indien het wachtdagensysteem strikt wordt gehanteerd. Dat wil zeggen dat er geen terugbetaling van wachtdagen door bedrijfsverenigingen plaatsvindt. In de huidige praktijk gebeurt dat wel, zodat men door een meer strikte toepassing van het wachtdagensysteem een verdere bezuiniging kan bereiken.

Indien bij voorbeeld bij een ziekte duur van meer dan zeven dagen de wachtdagen alsnog zouden worden terugbetaald 5), dan zouden de 1.918 mln. ziekmelders die blijkens tabel 1 langer dan zeven dagen ziek zijn de wachtdagen gerestitueerd krijgen. Aangezien het gemiddelde aantal wachtdagen onder de huidige regeling 1,75 ziektedagen betreft, vereist dit een terugbetaling van $1,75 \times 1,918 \text{ mln.} = 3,4 \text{ mln.}$ ziektedagen. In procenten van het totale aantal ziektedagen is dit 3,8. De beperking van het uitkeringsbedrag zou dus niet 7,6% zijn, maar $7,6 - 3,8 = 3,8\%$.

Bij een zelfde terugbetalingsregeling maar met een uitbreiding van de wachtdagentermijn tot zeven ziektedagen zou de bezuiniging voor de bedrijfsverenigingen, die werd berekend op 15,5 procentpunt, slechts 4,2 procentpunt bedragen. De bezuiniging zou dan alleen nog diegenen die langer dan 1,75 maar korter dan zeven dagen ziek zijn, treffen. Daarentegen zou een uitbreiding van de wacht-dagentermijn tot zeven ziektedagen én het afschaffen van de (hypothetische) terugbetalingsregeling bij zeven ziekte-dagen een bezuiniging opleveren van $(15,5 + 3,8) = 19,3$

procentpunt. Mijn conclusie is dat voor het bereiken van een substantiële directe bezuiniging zowel een verhoging van het aantal wachtdagen als een vermindering of afschaffing van terugbetalingsregelingen noodzakelijk is 6).

Indirecte effecten

In de vorige paragraaf is uitgerekend hoe groot de directe bezuinigingen zouden kunnen zijn van een uitbreiding van het aantal wachtdagen alsmede van het afschaffen van het systeem van terugbetaling van wachtdagen. Naast het directe bezuinigingseffect kunnen de voorgestelde maatregelen ook indirecte effecten hebben. Bij de berekening van het directe effect is er immers van uitgegaan dat het gedrag van werknemers en werkgevers niet verandert. Door een uitbreiding van het aantal wachtdagen kan echter de werknemer of de werkgever worden gestimuleerd tot een lagere ziektefrekwentie. De initiatieven hiertoe kunnen vooral worden verwacht van hen die met de kosten van extra wachtdagen worden geconfronteerd.

Indien de werknemers worden geconfronteerd met een langer durende wachtdagenperiode, bestaat de kans dat zij zich minder vaak zullen ziekmelden. Dit kan een indirect bezuinigend effect van het wachtdagensysteem opleveren, indien de ziekte duur per ziekmelding niet wordt vergroot. Wel kan het verschijnsel van de zieke doorwerker toenemen, waardoor risico's in de persoonlijke — en in de productiesfeer — worden vergroot.

Bovendien is het mogelijk dat zieke werknemers die het inkomstenverlies van het wachtdagensysteem hebben meegemaakt, zich niet al te snel hersteld zullen melden. Immers, het inkomensverlies is nu eenmaal geleden en tegenover een dergelijk verlies mag ook wel enig extra verzuim staan. Daarbij komt dat een te snelle herstelmelding tot gevolg kan hebben dat men door dezelfde ziekte nóg een keer het wachtdagensysteem moet accepteren. Uiteraard zal de resulterende gedragswijziging ook worden beïnvloed door eventuele terugbetalingsregelingen. Slechts indien door het verlies aan inkomen t.g.v. wachtdagenregelingen de werknemer in grote geldelijke moeilijkheden zou komen te verkeren, zou men een verkorting van de ziekte duur kunnen verwachten. In dat geval zou echter door het wachtdagensysteem de doelstelling van de ZW worden ondergraven.

Uit het bekende onderzoek van Philipsen bleek dat bij middelgrote bedrijven een groter aantal wachtdagen weliswaar leidt tot een geringere ziektefrekwentie, maar gepaard gaat met een langere ziekte duur en zelfs met een hoger ziektepercentage 7). Indien dit een causaal verband is, dat uitgaat van het aantal wachtdagen, zal het effect van het vergroten van het aantal wachtdagen negatief zijn. Indien evenwel juist in bedrijven of bedrijfsverenigingen met veel ziekteverzuim het aantal wachtdagen relatief groot is gemaakt, om althans op deze wijze tot een acceptabeler uitkeringspercentage voor de ZW te kunnen komen, lijkt er tegen het verhogen van het aantal wachtdagen op deze gronden geen bezwaar te bestaan. Uit

5) Volgens het *Verslag van de Ziekengeldverzekering over 1978* was de soepelste terugbetalingsregeling te vinden in de bedrijfsvereniging voor de hout- en meubelindustrie, waarin voor bepaalde risicogroepen reeds na drie of meer ziekte werkdagen nabetaaling van wachtdagen plaatsvond (blz. 89 en 90). In sommige bedrijfsverenigingen ging men daarentegen in het geheel niet over tot terugbetaling van wachtdagen.

6) Uitbreiding van het aantal wachtdagen en afschaffing van terugbetalingsregelingen zouden bovendien enige administratieve verlichting voor de bedrijfsverenigingen kunnen inhouden.

7) Zie H. Philipsen, *Afwezigheid wegens ziekte (Een onderzoek naar oorzaken van verschillen in ziekteverzuim tussen 83 middelgrote bedrijven)*, Nederlands Instituut voor Preventieve Geneeskunde, TNO, 's-Gravenhage, 1968, blz. 221-223. Ook Lamers, op. cit., blz. 12 verwijst naar een bedrijf in de metaalindustrie waar het ziektepercentage steeg bij invoering van een niet uitbetaalde wacht-dag.

en recente literatuurstudie van het NIPG waarin o.m. aandacht is geschonken aan de invloed van wachtdagen op de ziektefrequentie en de ziekte duur wordt deze invloed als volgt omschreven: „Waarschijnlijk is dat, door de wachtdagen, een min of meer gedwongen uitstel van verzuim bij lichte aandoeningen plaatsvindt, waardoor in een later stadium langere verzuimgevallen met ernstiger aandoeningen ontstaan” 8).

Resumerend kan men stellen dat, indien de lasten van een wachtdagensysteem door de werknemer worden gedragen, vermoedelijk een lagere ziektefrequentie resulteert. Echter om psychologische, financiële en medische redenen kan de afwezigheidsduur toenemen. Afhankelijk van de grootte van dit ziekte duurverlengend effect én afhankelijk van de afweziging van de hinderlijkheid voor het productieproces óf wel frequent óf wel langduriger verzuim, zal een (uitbreiding van het) wachtdagensysteem waarbij de lasten voor rekening komen van de werknemers, al dan niet wenselijk worden gevonden.

In elk geval moet worden geconcludeerd dat op ministerieel niveau relatief weinig wordt verwacht van een verhoging van het eigen risico voor de werknemers. Daartegen zou het wenselijk kunnen zijn over te gaan tot de invoering van een zeker eigen risico voor de werkgever en premiedifferentiatie naar bedrijf om zo de werkgevers ertoe aan te zetten een beleid te voeren dat een hoog ziekteverzuim bestrijdt, bij voorbeeld door verbetering van de arbeidsomstandigheden 9).

De vraag kan dan worden gesteld of door invoering van een wachtdagensysteem en door afschaffing van terugbetalingsregelingen de gewenste premiedifferentiatie voor werkgevers wel kan worden verkregen. Dit houdt in dat in een dergelijke situatie de kosten van het wachtdagensysteem juist ten laste moeten komen van de *werkgevers*. Gezien het feit dat in vele cao's reeds is overeengekomen dat bij ziekte van een werknemer het loon volledig wordt doorbetaald, zal invoering van een groter aantal wachtdagen voor de werknemers in deze bedrijfstakken geen financiële gevolgen hebben, maar wel voor de werkgevers. De ZW zal immers bij doorbetaling van loon als een instrument fungeren ter vermindering van de geldelijke risico's voor de werkgever. Omdat de ZW bruto 80% van het genoten inkomen restitueert, kost het verlies van een ziekte dag bij doorbetaling van loon de werkgever nog maar 20%. Daarenboven moet uiteraard de ZW-premie worden afgedragen. Deze premie is echter gebaseerd op het gemiddelde ziekteverzuim in alle bedrijven in een bedrijfsvereniging en wordt bovendien mede betaald door de werknemers 10). Indien nu het feitelijke ziekteverzuim in een bedrijf hoger is dan het gemiddelde ziekteverzuim binnen de bedrijfsvereniging, zal het betreffende bedrijf voor dit extra ziekteverzuim nog steeds de 80% ZW-uitkering ontvangen, zodat dit extra verzuim nog altijd slechts 20% kost 11). Indien echter het aantal wachtdagen wordt vergroot krijgt de werkgever die het loon volledig doorbetaalt, de wachtdagen niet uitgekeerd. Een ziekmelding wordt dan voor de bedrijfsvereniging goedkoper, zodat de ZW-premie kan dalen. Voor het bedrijf waarin de ziekmelding plaatsvindt, wordt de ziekmelding echter duurder. Deze extra kosten zijn gelijk aan het directe bezuinigingseffect van het wachtdagensysteem. Dit kan tot gevolg hebben dat bedrijven die het loon volledig doorbetalen, (nog) meer aandacht gaan schenken aan hoge ziektefrequenties, zodat het ziekteverzuim indirect verder wordt teruggedrongen.

Indien ervoor wordt gekozen de werkgevers de lasten van een uitbreiding van het aantal wachtdagen te laten dragen bestaat echter het risico dat de werknemers die nu geen doorbetaling van loon bij ziekte krijgen, toch zelf de wachtdagen moeten bekostigen. In dat geval zal er een sluitende regeling moeten komen. Mogelijk zou men de werkgevers een grotere bevoegdheid tot controle op het ziekteverzuim kunnen geven; zeker indien een lange wachtdagentermijn wordt ingesteld waaruit hoge kosten voor de werkgever voortvloeien, zou dat niet onbillijk zijn 12). Bovendien zal het eigen risico voor de werkgevers niet te hoog moeten worden, omdat dan met name kleine bedrijven met een gering aantal werknemers in incidentele gevallen relatief een te groot ziekterisico

lopen. Afhankelijk van de extra kosten die werkgevers moeten maken om door middel van een lager ziekteverzuim de loonkosten per uur te verminderen, zal het oordeel over de uitbreiding van het aantal wachtdagen waarbij de kosten voor rekening komen van de werkgevers, meer of minder positief zijn.

Ten slotte zou men ook een wachtdagenrisico kunnen invoeren dat deels wordt gedragen door werkgevers en deels door werknemers. Voor een dergelijke combinatie en voor verschillende andere vormen van eigen risico zij men verwezen naar een rapport van de Sociale Verzekeringsraad uit 1973 13). Aangezien mogelijkheden tot experimenteren met de sociale verzekeringen kennelijk aanwezig zijn 14) en omdat nadere informatie omtrent de effecten van verschillende vormen van eigen risico gewenst is, lijken de in dat rapport aangegeven experimenten met eigen risico in de ZW voor werkgevers en eventueel voor werknemers, nog steeds actueel.

Conclusie

In dit artikel is onderzocht hoe groot het directe bezuinigende effect van de uitbreiding van het aantal wachtdagen voor de ziekte wet kan zijn. Uitgaande van de bestaande situatie zal een vergroting van het aantal wachtdagen bij voorbeeld tot zeven ziekte dagen een directe bezuiniging opleveren van 15,5 procentpunt op het uit te keren bedrag, hetgeen overeenkomt met een directe bezuiniging van ca. f 1,25 mrd. De directe bezuinigingen zullen aanzienlijk verminderen indien tot soepele terugbetalingsregelingen wordt besloten. Om een directe bezuiniging op de ziekte wet uitkeringen van enige omvang te realiseren is het dan ook gewenst het wachtdagensysteem zonder terugbetalingsregelingen toe te passen.

De uit de directe effecten resulterende bezuinigingen op de Ziekte wet-uitkeringen zullen leiden tot verlagingen van de premies. De indirecte effecten van de vergroting van het aantal wachtdagen kunnen evenwel de directe bezuinigingen tegenwerken. Dit is mede afhankelijk van de sociaal-economische groepering die de kosten van het wachtdagensysteem voor zijn rekening moet nemen. Indien deze kosten op de werknemers komen te rusten, kunnen de indirecte effecten de directe bezuinigingen tegengaan voor zover de ziekte duur toeneemt. Indien de werkgevers het wachtdagenrisico gaan dragen, moeten de indirecte effecten op het ziekteverzuim waarschijnlijk positiever worden beoordeeld. Om deze indirecte effecten empirisch te toetsen zijn experimenten met verschillende vormen van eigen risico voor de werkgever en/of voor de werknemer gewenst.

J. H. von Eije

8) P. G. W. Smulders, *De effecten van maatregelen om het ziekteverzuim te beïnvloeden*, Ministerie van Sociale Zaken, 1980, blz. 13.

9) Zie Verzuimbestrijding en humanisering van de arbeid, Inleiding van Staatssecretaris De Graaf van Sociale Zaken op 19 februari 1980 te Amsterdam, *Tijdschrift voor Sociale Geneeskunde*, 25 juni 1980, jg. 58, nr. 13, blz. 490-493.

10) Voor de ZW bestaat in sommige bedrijfsverenigingen de mogelijkheid om tot premiedifferentiatie per „risicogroep” over te gaan. Verder is ook premiedifferentiatie per bedrijfsvereniging mogelijk indien men met verscheidene werkgevers een „afdelingskas” opricht, of probeert de status van „eigen risicodragers” te verwerven.

11) Hierbij is ervan uitgegaan dat de extra lasten, die mede op de andere werkgevers worden afgewenteld in de vorm van een hogere ZW-premie, slechts in geringe mate in de eigen premiebetalingen terugkomen.

12) Indien bij voorbeeld de eerste zes weken voor rekening van de ondernemer komen, zoals in Duitsland het geval blijkt te zijn, Lamers, op. cit., blz. 14, dan komt blijkens tabel 3 meer dan 50% van de ziekengelduitkeringen ten laste van de werkgevers.

13) Sociale Verzekeringsraad, *Rapport inzake een eigen risico in de ziekengeldverzekering*, 's-Gravenhage, 1973; zie met name bijlagen C en D.

14) Hierbij wordt gedacht aan de experimenten die m.b.t. de WAO in Rotterdam en Tilburg zijn gehouden om de verdiscontering van de werkloosheid in het arbeidsongeschiktheidspercentage soms niet meer toe te passen.